

Nye Veier AS

Saksbehandler, innvalgstelefon

Alexandra Abrahamson, 61 26 60 63

Lågendeltaet naturreservat - Dispensasjon til grunnundersøkelser for utbygging av E6 - Nye Veier AS

Nye Veier AS gis dispensasjon fra verneforskriften for Lågendeltaet naturreservat til å gjennomføre nødvendige grunn- og seismikkundersøkelser på og rundt Våløya i Lillehammer i mars og april 2019. Undersøkelsene er del av prosessen med ny E6 Vingrom-Ensby. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Nærmere vilkår følger av vedtaket nedenfor.

Bakgrunn

Vi viser til søknad av 20. februar i år om å gjennomføre grunnundersøkelser innenfor Lågendeltaet naturreservat.

Undersøkelsene skal gjøres på og rundt Våløya i tråd med trasévalg for E6 i kommunedelplan for E6 Vingrom – Ensby vedtatt 21. juli 2018. Her er E6 planlagt å krysse reservatet med en ny bru over Lågen. Undersøkelsene er en del av arbeidet med videre planprosess og utbygging, herunder mulighet for kabelføring av høyspentlinjene som i dag går i luftspenn over reservatet i den planlagte traséen.

Seismiske undersøkelser planlegges både på land og i vann for å finne ut hvor langt det er ned til fast fjell. Grunnboringer på land brukes for å finne ut mer om hva slags masser som er i området og for å bekrefte resultater fra de seismiske undersøkelsene.

Boring og seismiske undersøkelser på land ønskes startet opp så snart som mulig og senest 25. mars i år. De seismiske undersøkelsene på land tar ca. to uker å få gjennomført, og er lagt ut slik at det trolig ikke kreves fjerning av vegetasjon. Det vil her brukes en beltevogn. Boringene vil foregå i ca. en uke. Boreriggen er også en type beltevogn. Den går på diesel. Det vil tas med absorbent i felt i tilfelle lekkasje og brukes oppsamlingskar ved dieselpåfylling. Hvis planlagt trasé er mulig å følge for boreriggen kreves trolig ingen fjerning av vegetasjon, men hvis en må kjøre langs alternativ rute er det mulig det må tas noen trær mellom landbruksvegen og ett av borepunktene på Midttuva.

Refraksjonsseismikk i vann må gjennomføres med åpent vann. Det er ønske om å få gjort dette rett etter at isen går på Lågen. Undersøkelsene vil foregå fra motorbåt, og vil trolig ta ca. to uker å gjennomføre. Det vil her benyttes en luftkanon på bunn av Gudbrandsdalslågen (heretter kalt Lågen) med tilhørende utstyr. Her vil en bruke en «mykstart» tilnærming der arbeidstrykket økes inntil man får tilfredsstillende signal/støyforhold. Ved dette benyttes ikke mer energi enn nødvendig, og rutinen sies også å skremme fisk vekk fra området før arbeidet begynner. Metoden er derfor mer skånsom for faunaen enn bruk av sprengstoff.

Det er i søknaden gjort en utredning av konsekvenser av undersøkelsene for naturverdiene i reservatet. Disse beskrives nærmere i våre vurderinger nedenfor. Søker har prøvd å ta de hensyn som er mulige til naturverdiene i området gjennom valg av metoder, traséer og tidspunkt for undersøkelsene. De forventer derfor ikke at undersøkelsene vil gi permanente skader og vesentlige negative virkninger for verneverdiene i reservatet.

Utfyllende beskrivelse av undersøkelsene inkludert kart kan leses i vedlagte notat fra søknaden.

Verneformål, verneforskrift og naturmangfoldloven

Lågendeltaet naturreservat ble opprettet den 12. oktober 1990. Naturreservatet har som formål å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl.

Etter pkt. IV nr. 1 er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse, og nye plantearter må ikke innføres. Videre er alt vilt, herunder deres hi, reir og egg, fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelser, jf. pkt. IV nr. 2. Etter pkt. IV nr. 3. må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold. Etter pkt. IV nr. 4 er det forbud mot motorisert ferdsel til vanns og til lands nord for Vingnesbrua. Etter pkt. V nr. 6 er sistnevnte likevel ikke til hinder for bruk av motorbåt nord for Vingnesbrua i tida f.o.m. 15. mai t.o.m. 30. november når farten er under 5 knop og det blir vist spesiell aktsomhet overfor fuglelivet.

Det finnes ingen spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i forskriften for at forvaltningsmyndigheten skal kunne tillate hverken omsøkte undersøkelser eller tilhørende motorferdsel. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. § 48 i naturmangfoldloven (nml.) og pkt. VIII i verneforskriften.

En eventuell dispensasjon fra vernebestemmelsene må vurderes etter de miljørettslige prinsippene i nml. §§ 8-12, jf. nml. § 7.

Fylkesmannens vurdering

Lågendeltaet naturreservat og inntilliggende fuglefredningsområde er et av Norges største innlandsdeltaer. Reservatet ligger i og rundt Lågen fra Øyer til sør for Lillehammer. Det er et stort og variert reservat med gruntvannsområder, øyer, kanaler, strandenger, sump og dyrka mark. Området er en svært viktig trekklokalitet for fugl, der vårtrekket trekkes fram som spesielt viktig. Hovedtrekket kommer i perioden 15. april – 15. mai. Også høsttrekket er av stor betydning. Deltaet er et viktig ledd i den indre trekkruta for Østlandet, og er i tillegg også et viktig overvintrings- og hekkeområde. Ut fra en nylig sammenstilling gjort i forbindelse med forberedende arbeider for forvaltningsplan for naturreservatet er 226 fuglearter/underarter observert i reservatet og fuglefredningsområdet. Av disse er 98 vannfuglearter, og 59 arter er på den nasjonale rødlista.

Det var funksjonen for fugl som var hovedgrunnen til at området i sin tid ble vernet som naturreservat og fuglefredningsområde. Likevel fremgår av verneformålet for naturreservatet at hele økosystemet er vernet. Det finnes 20 fiskearter med fast tilhold i Mjøsa. Mange av disse har sitt viktigste gyteområde i Lågendeltaet/nedre del av Lågen. Det kommer tidvis enorme mengder fisk fra Mjøsa opp hit for å gyte, og en stor mengde fiskeyngel blir født i deltaet. Spesielt kan nevnes Hunderørreten, som Fylkesmannen betrakter som en ansvarsart av nasjonal verdi for både vassdraget og reservatet. Videre er flommarksmiljøene innenfor reservatet svært viktige, herunder flommarksskogen som til stor del består av krattbevokste kantsoner inntil elveløpet og dyrkamark. Flomskogsmark er en truet naturtype på rødlisten for naturtyper. Samlet sett har rødlisteartene myrstjerneblom, skogsøtgras og sumpaniskjuke noen av sine viktigste voksteder i landet innenfor naturreservatet og de andre flommarksmiljøene langs Lågen.

Det framgår av naturmangfoldloven (nml.) § 8 at kravet til kunnskapsgrunnlag skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken. Det foreligger god kunnskap om verneområdet gjennom blant annet systematisk overvåking av Norges Ornitologiske Forening av fuglelivet gjennom mange år, kartlegginger i myndighetenes regi av både gyteområder for fisk og botanikk, registreringer av arter i Naturbase og på Artskart, samt generell kunnskap om sårbarhet for forstyrrelser i området. Vi ser derfor ikke behov for at ta i bruk føre-var prinsippet, jamfør nml. § 9, da mulige konsekvenser av de omsøkte tiltakene kan forutses.

Når det gjelder området rundt Våløya er ikke dette det aller viktigste arealet i naturreservatet for hverken fugl, fisk eller vegetasjon, selv om det er en del av det sammenhengende økosystemet i reservatet som har en verdi i seg selv. Dette er også tatt med inn i helhetsvurderingene omkring hvorfor Fylkesmannen i prosessen med ny E6 har akseptert den traséen som nå er vedtatt gjennom kommunedelplan. Det aktuelle arealet har vært det eneste akseptable krysningpunktet for ny E6. I forbindelse med arbeid med reguleringsplan må Fylkesmannen samtidig behandle en søknad om dispensasjon etter verneforskriften for å tillate den nye traséen. En slik dispensasjon må foreligge før reguleringsplanen kan vedtas. Det har tidligere i prosessen vært sagt fra Fylkesmannen at en forutsetning for å kunne gi en slik dispensasjon blant annet har vært at eksisterende luftspenn tas ned og legges om, enten som jordkabel og/eller i brua. De omsøkte

undersøkelsene er både knyttet opp mot ny bru men også mulig jordkabel, og må anses som nødvendige.

Som søker skriver er det på arealet der undersøkelsene skal foregå (Våløya og Midttuva) registrert tre karplanter og to moser som er truet på rødlisten og/eller har status som ansvarsart (firling, elvebunke, skogstøtgras, sylblad, kjempetjernmose og skvulpmose). Registreringene er stort sett nok så presise på kart (10 m presisjon) og slik traseene er lagt for både motorferdsel og undersøkelser blir ikke disse direkte berørt. Den viktigste faktoren for å unngå skade er likevel at området er frosset og/eller dekket av snø slik at forekomstene med all sannsynlighet ikke blir ødelagt. Dette er i tråd med kravet om bruk av miljøforsvarlige teknikker, jf. nml. § 12. Hvis det mot formodning oppstår kjøreskader i terrenget stilles krav om oppretting av disse senere, jf. nml. § 11 om at tiltakshaver skal bære kostnadene ved miljøforringelse. I tillegg finnes to registreringer av bladfaks på øya. Dette graset er vurdert i kategorien «svært høy risiko» på fremmedartslisten. En av registreringene er plassert midt på øya men ikke veldig nøyaktig. Det må derfor ansees som sannsynlig at kjøretøyene vil krysse disse forekomstene. Søker skriver at det er en mulighet for dem å vaske belter og annet utstyr, jf. nml. § 12. Vi forutsetter at utstyret som tas inn i området ikke fører med seg nye arter. Så lenge området er snølagt er det heller ingen risiko å spre bladfaks videre, men hvis det i felt er tydelig at beltene får med seg jord fra Våløya bør en ha rutiner for å ikke spre denne arten, hverken rundt på øya eller ut derfra. Dette vil også være i tråd med krav i forskrift om fremmede organismer § 24.

Når det gjelder fugl forholder vi oss til den generelle sårbarhetsperioden for trekk i området, 15. april – 15. mai, der den aller viktigste delperioden i denne delen av reservatet er 1. – 15. mai.

For fisk er det i 2015 utarbeidet en rapport for funksjonsområder i Lågen av Norsk Institutt for naturforskning. Det ligger tre gyteplasser for lake i undersøkelsesområdet, samt ett gyte- og oppvekstområde for karpefisk, gjedde og abborfisk. Sistnevnte ankommer området i mai-juni, mens lake har sin gyteperiode i desember-mars. Lakeeggene fester seg til bunn og klekker etter ca. 3-4 uker ved den temperatur som er her denne tiden på året (rundt 0 grader). Etter det er larvene pelagiske og mindre sårbare for stedbundne forstyrrelser. Vi må likevel anta at årets lakeyngel fra nettopp dette gyteområdet kan bli betydelig negativt påvirket av seismikkundersøkelsene i vann hvis disse skal foregå rett etter at isen har gått, selv om det brukes en så skånsom metode som mulig og ikke sprengstoff, jf. beskrivelsen av søknaden og nml. § 12. Ut fra god utbredelse av gyteområder ellers for lake anser vi likevel ikke at dette vil få noen vesentlig innvirkning på overlevelsen av arten i vassdraget.

Av forarbeidene til naturmangfoldloven framgår at § 48 ikke kan anvendes for å utvide rammen trukket opp i vernevedtaket. Naturmangfoldloven § 48 skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Bestemmelsen åpner for at det kan gis dispensasjon dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Vilklårene er kumulative, det vil si at begge vilklårene må være oppfylt for at

Fylkesmannen kan dispensere for omsøkte tiltak. Det at vilkårene er oppfylte, gir ikke krav på dispensasjon. I avveiningen av om dispensasjon skal gis, må det foretas en skjønnsmessig vurdering. Ny E6 over reservatet var ikke tatt i betraktning når vernet kom i 1990.

Ut fra pågående prosess om trasévalg for E6 og Fylkesmannens innstilling her, inkludert omlegging av luftspennet som avbøtende tiltak, samt ovenstående vurderinger omkring mulige konsekvenser for naturverdiene, mener vi at undersøkelsene ligger innenfor det økosystemet tåler av samlet belastning, jf. nml. § 10. Det er spesielt vektlagt at det er tatt de hensyn som er mulige å ta for å skåne naturverdiene med tanke på trasévalg, metoder og tidsperiode, og at mulige forstyrrelser er av begrenset omfang i både tid og rom.

Vedtak

Fylkesmannen i Innlandet gir Nye Veier AS dispensasjon fra vernebestemmelsene i Lågendeltaet naturreservat til de omsøkte undersøkelsene slik de er beskrevet i søknaden. Dette innebærer kjøring med beltegående borerigg og grunnboring på Våløya, Midttuva og inntil Lågen ved Midttuva. Det innebærer videre kjøring med beltevogn og seismiske undersøkelser på land i det samme området. Seismiske undersøkelser i vann, i Lågen vest for Våløya, kan foregå med hjelp av motorbåt og bruk av luftkanon.

Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Vilkår

- Undersøkelsene kan foregå i tidsrommet fra dagens dato til og med 14. april 2019.
- Undersøkelsene skal gjennomføres så skånsomt som mulig, herunder varsom kjøring i terrenget (som i tillatt periode forutsettes å være frossen og/eller snødekket). Kjøring skal i størst mulig grad foregå på eksisterende vei/kjørespor.
- Undersøkelsene skal begrenses til det som er nødvendig, dvs. gjennomføres på så kort tid som mulig og berøre minst mulig areal for å mest mulig unngå forstyrrelser.
- Nødvendig hogst av kratt og trær for å komme frem med utstyr bør unngås, men tillates etter en nærmere avklaring med Fylkesmannen i forkant. Ospetrær vil ikke bli tillatt hogd.
- Maks hastighet for motorbåten er 5 knop.
- Hvis det mot formodning oppstår kjøreskader i terrenget plikter tiltakshaver å rette opp disse i samråd med grunneier og Fylkesmannen.
- Det forutsettes at utstyret er vasket fra jordmasser og andre medier som kan føre med seg fremmede organismer før det tas i bruk i undersøkelsesområdet. Hvis det mot formodning viser seg at beltene drar med seg jordmasser må disse rengjøres for å ikke spre fremmede arter videre i undersøkelsesområdet og ut herfra.
- Terrenget skal istandsettes etter boring. Løsmasser som kommer opp til overflaten ved boring på land må jamnes utover ved bruk av enkle redskaper, og ikke legges der det er registrert rødlistearter.

Det forutsettes samtykke fra grunneier og at nødvendige tillatelser etter annet lowerk innhentes som for eksempel er lakse- og innlandsfiskeloven der fylkeskommunen er myndighet.

Klageadgang

Dette vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, postboks 5672 Sluppen, 7485 Trondheim, men sendes til Fylkesmannen i Innlandet, postboks 987, 2604 Lillehammer eller e-post til fminpost@fylkesmannen.no.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Alexandra Abrahamson
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

Notat fra Asplan Viak fra søknaden

Kopi til:

Nye Veier AS v/ Einar Rønnes
Oppland fylkeskommune
Lillehammer kommune
Statens naturoppsyn v/ Arne-Johs Mortensen
Norges vassdrags- og energidirektorat